

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

MISI LÁSZLÓ

Egy felmentéssel végződött ügy tanulságai

A vádhatóság egy – általa fokozottan felügyelt ügyben – előre kitervelten, nyereségvágyból elkövetett emberölés büntettével vádolt meg egy fiatalkorút. A vádirati – történeti – tényállás szerint a vádlott elhatározta, hogy nagyobb összegű pénzt szerez, méghozzá oly módon, hogy a város egy sikátorból nyíló, elhagyatott helyén lévő, kábeltelevíziót működtető kft. irodájában, a kft. díjbeszedéssel, pénzkezeléssel megbízott dolgozóját megöli. Ahhoz pedig, hogy a tervét végrehajthassa, konyhakést vásárolt, és hogy a helyszínen ne hagyjon ujjnyomot, műanyag tasakról is gondoskodott. Majd e tasakokat a kezére húzva, és így a kést kezébe fogva lépett be 1998. augusztus 5-én az irodába. Nyomban felszólította a pénzkezelőt, hogy adja át a pénztárban lévő készpénzt. Az iroda dolgozója azonban működésbe hozta az elemes riasztót, a fiatalkorú elkövető pedig, hogy ne bukjon le, azonnal cselekedett: az általa ismert sértett mögé lépve a konyhakéssel megpróbálta elvágni a torkát, majd többször a sértett mellkasába vágta, átszúrta a bal szívkamrát és mind a két oldalon a tüdőlebenyt. A sértett ezután a székével együtt a földre zuhant, és a pultr mögött hanyatt fekvé életét vesztette. A vádlott ezt követően anélkül, hogy készpénzt vett volna el, eltávozott a helyszínről.

Az elsőfokú bíróság a tárgyalás, a közvetlen bizonyítás és a bizonyítékok mérlegelése alapján a váddal ellentétes következtetésre jutott: „az a meggyőződése alakult ki, hogy nem nyert bizonyítást, a ...vádlott a terhére rótt [...] vádat elkövette”, ezért őt a vád alól felmentette.

Az ítélet a Legfelsőbb Bíróság másodfokú határozatával jogerőre emelkedett, s bár kétségtelenül nem bizonyítja, hogy a vádlott nem követte el azt a bűncselekményt, amely miatt vádat emeltek ellene, a vádlott nem tekinthető bűnösnek.

Az eset a „joghalál” esete.

A büntetőjog, a büntetőjog-alkalmazás funkciója az anyagi igazság kiderítése, az elkövetők felkutatása és a bűnösök felelősségre vonása. A „joghalál” éppen az ellenkezője: az anyagi igazság rejtve marad, vagy sérül; az ártatlanok elkövetők lesznek; a bűnösök elkerülik a büntetőjogi felelősségre vonást; illetve az ártatlanok viselik annak minden terhét. (A szóban lévő ügy ezért jellemezhető a „joghalál” eseteként.) A jogerős ítélet ismeretében meghatározhatók azok a konkrét okok is, amelyek előidézték e súlyos bajt.

MISI LÁSZLÓ

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

Ezek az okok már önmagukban is elgondolkodtatók és tanulságosak, de az, ami igazán fontos, előrevivő, az elméleti feldolgozás, az általánosítás. S itt mindjárt le kell szögezni, hogy az adott ügyben nem a teóriával volt baj. Az elméleti – kriminalisztikai stb. – ismeretek ugyanis rendelkezésre álltak. Az, hogy nem szolgálták a joggyakorlatot, nem az elméleten múlt, hanem azon, hogy a gyakorlat nem nyugodott az elméleten, a tudományon. Mivel a jog, a joggyakorlat cél által vezérelt, sőt eredménycentrikus, vagyis adekvát választ kell adnia egy történéésre, a tudományosság (a scientia) olykor háttérbe szorulhat a gyakorlati okossággal (a phronessisszel) szemben.

A különös szintjén pedig abból indokolt kiindulni, hogy a jog nem logika, illetve nemcsak logika, hanem válasz, érv, meggyőzés (argumentáció), azaz érvelés. A jogban dönteni, bizonyítani kell, ami „a meggyőzést, a kritikát, a reflexiót és az érvelést foglalja magában”¹.

A kérdés tehát az: a nyomozó hatóság miért döntött az adott ügyben a vádemelési javaslat mellett; azt milyen érvelésre alapozta; aztán az ügyész miért emelt vádat; miért gondolta, gondolhatta azt, hogy nagy (reális) esélye van arra, hogy a bíróság előtt megdöntheti a vádlott ártatlanságának vélelmét. Miért jutott el attól a kiindulóponttól, hogy a terhelt nem bűnös, nem követte el a terhére rótt bűncselekményt, addig a pontig, hogy vádat emelt ellene, egyedül csak ellene.

A jogerős felmentő ítélet ismeretében erre a következő válasz adható:

A nyomozó hatóság és az ügyészség a vádemelési javaslatról, illetve a vádirat benyújtásától a tárgyalás, a bizonyítás befejezéséig, az ügyészi végindítvány előterjesztéséig „állította – szól a bíróság verdiktje – hogy a bűnjeljegyzék 1. számú tétele alatt felvett két műanyagnyelű, 180 mm teljes hosszúságú, 74 mm pengehosszúságú, 15 mm maximális pengeszélességű, hegyes, házilag élezett kés a bűncselekmény elkövetésének eszköze”. Tették ezt annak ellenére, hogy „azon a sértett vérért kimutatni nem tudták”. A nyomozó hatóság a kés lefoglalásakor készített fényképmellékleteket sem csatolta az iratokhoz. A kés egyébként a vádlott sem ismerte el eszközként, illetve sajátjaként. Sőt az igazságügyi orvos szakértő amellett, hogy a szóban forgó késnek az emberölés eszközeként való használatát nem zárta ki, egyértelműen a hatóság tudomására hozta, hogy „sem a saját gyakorlatában, sem az általa ismert szakirodalomban nem fordult elő olyan esetleírás, ahol a penge hosszúságát a szűrt csatorna kétszeresen meghaladta volna”. Egy másik igazságügyi orvos szakértői vizsgálat és végül az Egészségügyi Tudományos Tanács Igazságügyi Bizottságának felülvéleménye pedig egyértelműen leszögezte: „a [...] kés nem az elkövetés eszkö-

¹ Techet Péter: Logika-e a jog? Avagy a jogi argumentációról, mint a jog önlogikájáról. Jogtudományi Közlöny, 2010/7–8., 380–384. o.

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

ze”. Vagyis a sértettet „éles, hegyes, de ismeretlen hosszúságú és ismeretlen szélességű pengéjű késsel ölték meg”, amelyet a nyomozás során nem találtak meg, következőképpen nem foglaltak le, és nem azonosítottak.

Az elkövetés eszközének kriminalisztikai azonosítása a védelőkészítés szakaszában csak valószínűsítő vélemény megfogalmazását tette lehetővé, érvanyagának elmentmondásossága pedig valójában „a valószínűleg nem azonos” értékítéletre adott okot, míg a bírói szakban, egyenesen a „nem azonos” fokozat felállításához vezetett.

A vádemelési javaslatot, illetve a vádiratot „megalapozó” bizonyítékot tehát az elkövetés eszköze nem szolgáltatott. Kezdetből hiányzott egy olyan érv, amely a hasonló esetekben egyébként nélkülözhetetlen az ügyész meggyőzéséhez és a bíró meggyőződéséhez.

A bíróság a felmentő ítéletét másrészt azzal indokolta, hogy „... a helyszínen a sértett lába között feltalált, rózsaszínű dossziétartón fóliával leragasztott, és eredetben megőrzött cipőtálp-nyomat töredéket a nyomozó hatóság nyomszakértővel nem vizsgálhatta meg, s mivel a nyomhordozó elveszett, a szakértői vizsgálat elrendelésére a megyei bíróságnak sincs módja”.

A szemle, amely halaszthatatlan, helyettesíthetetlen és megismételhetetlen, rendben megtörtént. A nyomozó hatóság gyorsan, szakszerűen felkutatta, rögzítette a nyomatot, a tárgyi bizonyítási eszközt. Az azonosítását viszont már nem tartotta szükségesnek, sőt, ami még ennél is elgondolkodtatóbb, ahogy ezt a bíróságnak megírta: „a nyomhordozó, »a dosszié« vissza lett adva [...] a Kft képviselőjének (akinek az irodájában a sértett dolgozott), a többi lefoglalt irattal együtt össze lett fogva azokkal”. „A Kft tulajdonosának felesége [...] és a sértett váltótársa azonban – olvasható az ítélet indokolásában – a tárgyaláson egybehangzón úgy nyilatkoztak, hogy a tárgyalást megelőző napon együtt átnézték azokat az iratokat, amelyeket a Kft. a nyomozó hatóságtól visszakapott, s azok között nem volt rózsaszín dosszié, amire fóliát ragasztottak, hogy a rajta lévő lábnyomtöredéket rögzítsék.”

Mi történhetett a nyomozó hatóság tevékenysége során, ami ahhoz vezetett, hogy egy perdöntő tárgyi bizonyíték olyan módon veszett el, hogy annak sem tárgyi, sem okirati nyoma nem maradt, és ilyenformán sor sem kerülhetett ennek a nyomnak a szakértői vizsgálatára?

A nyomozó hatóság hiába zárta ki, hogy a nyomat más nem hagyhatta maga mögött, mint a tettes, megőrzése, azonosítása nélkül a rögzítése önmagában sem mire sem vezethetett. Ezzel egy újabb argumentáció esett ki az érvelés, a meggyőzés folyamatából.

A felmentéshez egy további ok is hozzájárult, amit már a nyomozás is megállapított, nevezetesen, hogy a tettessel dulakodó, védekező sértett körömnnyradékában észlelt kromoszómák férfi eredetűek, de a hemogenetikai szakvélemény sze-

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

---

rint kétséget kizáróan nem a fiatalkorú vádlottól származnak. Származhattak a tettestől, de másról is.

A felmentéshez vezető okok taglalása után, ezekből fakadóan nem lehet nem feltenni azt a kérdést, hogy valójában milyen bizonyítékon, bizonyítékokon alapult a vádemelési javaslat és a vádirat. Egyről már volt szó, egy igazságügyi szakértői véleményről, amely nem zárta ki, hogy a lefoglalt kés az elkövetés eszköze. De mint már említettem, a szakértő egyben meg is cáfolta, legalábbis nagyban kétségesé tette ezt a véleményét.

A másik ilyen bizonyíték, a terhelt – később egyébként visszavont – beismerő vallomása volt. S ez átvezet a büntetőjogi megismerés egy további, a bűn rejtőzködő természetén túlmutató jellegzetességére, arra, hogy a büntetőjogi megismerésre a büntetőhatalom legitimerőszak-monopóliuma is rányomja a bélyegét. A büntetőjogi megismerés tehát olyan megismerés, amelyet a büntetőhatalom gyakorol, amelynek a legitím erőszak formálta természete veszélyeket is magában hordoz.

Nos, e konkrét ügyben nem állítható: a legitimerőszak-monopólium odavezetett, hogy az eredményességre törekvés maga alá gyűrte a törvényességet, illetve az eljárásjogi igazságot. A szubjektív akarat hiányzott ehhez, de az objektív helyzet mégis az volt, hogy az eljárásjogi igazság/törvényesség sérelmet szenvedett.

Az ma már közhely, hogy a beismerő vallomás nem a bizonyítékok bizonyítéka, hogy önmagában semmit sem, vagy nem sokat ér, a mindennapokban mégis kiemelt jelentőséggel bír, legalábbis bizonyos esetekben, attól függetlenül, hogy ellenőrzik-e, vagy sem.

Mindenekelőtt meg kell azonban vizsgálni, a nyomozó hatóság milyen információk, bizonyítékok ismeretében döntött úgy, hogy a fiatalkorút gyanúsítottként hallgassa ki, ráadásul egy nappal a bűncselekmény elkövetése után, hogy ezek a bizonyítékok megalapozottá tették-e a fiatalkorúval szembeni gyanút, vagy sem, e nélkül ugyanis elvileg senkit sem lehetne meggyanúsítani és a gyanúsításban megfogalmazott „kis vád” tekintetében kihallgatni.

A nyomozó hatóság számára – az iratok tanúsága szerint – azért vált gyanúsá a fiatalkorú, mert már korábban rablással volt gyanúsítható. De hol van ez a gyanú ahhoz a gyanúhoz képest, amelyben annak magasabb értékű valószínűsége ölt testet, hogy csak az adott személy gyanúsítható az adott bűncselekmény elkövetésével?

A nyomozó hatóság tehát anélkül gyanúsította meg a fiatalkorút a súlyos élet eleni bűncselekmény elkövetésével, hogy birtokában lett volna a csak rá vonatkozatható, az elkövetés nagy valószínűségét megalapozó ismereteknek, bizonyítékoknak.

Ráadásul a bíróságnak erős kétségei támadtak afelől, hogy törvényesen járte-e el a nyomozó hatóság, amikor törvényes képviselőjétől (apjától) úgy gyűjtött ada-

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

tokat a fiatalkorúról, hogy a mentességi jogára nem figyelmeztette, illetve amikor arra törekedett, hogy a törvényes képviselőt eltávolítsa a fiatalkorú gyanúsított mellől. A megyei bíróság e kétségei miatt a fiatalkorú első gyanúsított vallomását kizárta a bizonyítékok köréből. A Legfelsőbb Bíróság végül is nem értett egyet a megyei bíróság eljárásjogi döntésével. Ez azonban mit sem változtat azon, hogy a nyomozó hatóság nem volt abban a helyzetben, hogy gyanúját megalapozza, a gyanúsított vallomását – már a kihallgatása közben – ellenőrizze.

A Legfelsőbb Bíróság is megállapította: az alapos gyanút – annak közlésekor – egyetlen bizonyíték sem alapozta meg.

Az emberölés megtörtént, tettese azonban ismeretlen maradt, az elkövető elkerülte a felelősségre vonást.

A bíróság eljárását maradéktalanul áthatotta az ártatlanság vélelmének elve, követelménye, az általa megismert tények, érvek egyértelműen a vádlott felmentése mellett szólnak.